

МОЛИЕР АМФИТРИОН

Превод от френски: Паисий Христов, 2021

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

Меркурий

Нощта

Юпитер — в облика на Амфитрион

Амфитрион — тивански генерал

Алкмена — съпруга на Амфитрион

Клеантида — компаньонка на Алкмена и съпруга на Созий

Созий — слуга на Амфитрион

Аргатифонтид

Навкрат, Полид, Позикъл — тивански военачалници

ПРОЛОГ

Меркурий, върху облак, Нощта, в колесница, теглена от два коня.

МЕРКУРИЙ

О, ти, чаровна Нощ, благоволи да спреш!
Нуждаем се във тоз момент от помощта ти.
Сам Юпитер при теб ме прати
и трябва да се отзовеш.

НОЩТА

5 Меркурий, ти ли си? Във тая
тъй странна поза как да те позная?

МЕРКУРИЙ

От непрестанен труд преуморен аз бях,
че Юпитер почивка не дава ми, та в мрака
на този облак мек за кратък отдых спрях,
10 дорде да те дочакам,

НОЩТА

Какъв е този хленч, Меркурий? Според мен
не бива, щом си бог, да бъдеш уморен.

МЕРКУРИЙ

Да, бог, но не железен.

НОЩТА

Но рангът задължава
на своето достойнство да държиш.
15 А твоите слова обидни унижават
божествения ти престиж.
Подобни изрази по бива да търпиш,
когато хора ги употребяват.

МЕРКУРИЙ

Как лесно се изказваш ти,
20 красавице! Нали с два коня разполагаш
и с колесница, тъй че може тя веднага,
където си речеш, натам да полети.
А мен все по ме притеснява,
че на поетите, уви, не би могло
25 да им се случи през живота зло,
каквото всъщност заслужават.
За боговете таешком
бил строг кодекс установен
и всеки бог като че по шаблон
30 отделно бил окачествен,
а щом дошъл редът до мен,
те сметнали, че трябва да ходя все пешком
аз, божият вестител, без да спирам,
пеш да кръстосвам из всемира!
35 А моят господар товари ме така
със работа, че аз не виждам
как без каляска подръка
ще мога бързо да се движа.

НОЩТА

Поетите са си такива:
40 все нещо хубаво уж търсят,
а всъщност непрестанно ръсят
нелепости. Ала не бива
от туй да се гневиш! Доколкото аз зная,
на тях дължиш сандали, със две крила снабдени.

МЕРКУРИЙ

45 Ала след дълъг път краката ми накрая
не са по-малко уморени!

НОЩТА

Но да оставим тоз ненужен спор! Молбата

на Юпитер ми събщи.

МЕРКУРИЙ

О, да. Той настоява ти

50 задълго черен плащ да метнеш над земята,
че той с любовен плам в душата
за нови приключения ламти.

А манията му добре ти е позната:

той пред небето би земята предпочел

55 и няма да се спре пред никакъв предел,
щом земни красоти примамват му душата.

Със хитрини той би спечелил и подвел
и тез, що имат лед в сърцата.

Алкмена го била опарила веднъж

60 с очи... И докато по фронтовете бойни
в Беотия^[1] законният ѝ мъж

Амфитрион командвал своите войни,

приемайки лика на нейния съпруг,

бог Юпитер се радвал на безбройни

65 целувки страстни — тях той търсел тук.

Тя и Амфитрион били отскоро в брак

и в страст изгаряли като в жарава,

но Юпитер не бил забравил

такива страсти как се утоляват

70 и превъзходно се представил.

Да, номерът му бил успешен,

но резултатът би бил друг

при друга с някой мъж, като съпруг предрешен:

под облика на нейния съпруг

75 мъжът не става мил, а смешен.

НОЩТА

По принцип Юпитер извиква в мен възхита,

но с туй предрешване изглежда ми чудат.

МЕРКУРИЙ

Той всякакви неща желае да опита,

не може ход на бог да бъде глуповат.

80 Каквото и да мислим за това,
той вероятно жалък ще изглежда,
ако надменно вдигнал е глава
и към земята нивга взор не свежда.
Би глупаво било във гръмката си слава
85 досущ като в зандан да се затвори той,
ала за да гори в любовен зной,
величието му задръжка се явява.
Бог Юпитер безброй наслади е познал,
затуй от своя трон върху земята слиза
90 и за да влезе там, където би желал,
той сам от себе си излиза,
така че никой друг не би го разпознал.

НОЩТА

Простимо е, че той се спуска от небето
при хората на този пъстър свят
95 да сподели туй, що вълнува им сърцето,
да се почувства млад,
увличайки се по човешкото, което
го прави много по-благат.
Ала да се превръща в бик,
100 във лебед, във змия и във гадини разни,
и да се мисли за умник,
със основание това мнозина дразни.

МЕРКУРИЙ

Критиците да плещят, както щат,
щом нямат ум да разберат,
105 че във промените наслада има.
Бог Юпитер добре разбира тез неща...
Дори и дивите животни сред степта
не са тъй диви, щом ги страст обзима.

НОЩТА

Сега да видим как да стигнем до целта.
110 За да осъществи той своето намерение,

какво ще трябва да направя аз?

МЕРКУРИЙ

Да тръгнат в бавен ход конете ти тозчас,
та тази чудна нощ да има продължение,
за да се сбъдне там любовното му щение
115 и да изпита той желания екстаз:
на воля да се наслади,
дордето тегне мрак над този небосклон,
но всичко туй да е приключило преди
завръщането на Амфитрион.

НОЩТА

120 Да, знае Юпитер отлично
с какво ще да съм му аз най-необходима.
Но таз услуга се нарича
с едно не толкова почтено име.

МЕРКУРИЙ

Не тачиш този древен занаят,
125 пък си богиня и си млада;
той само в нисшия човешки свят
срам носи и със клетви го нападат.
Щом имаш ранг висок, ще бъде твой светът
и действията ти ще срещат одобрение.
130 Делата ти ще се ценят
в зависимост от твойто положение.

НОЩТА

Признавам, че по тази тема
ти по си сведущ, без съмнение.
Съветите ти ще приема,
135 за да изпълня с чест туй важно поръчение.

МЕРКУРИЙ

Ти очевидно прекаляваш,
госпожо Нощ. Отдавна знам,

че между хората минаваш
по тази част за спец голям.
140 Афери, колкото си щеш,
на тебе все са поверени...
Не би могла да отречеш,
че с тебе сме добре ешени.

НОЩТА

Предлагам да прекъснем спора:
145 каквито сме, да си останем,
че с препирни пред много хора
за смях и за позор ще станем.

МЕРКУРИЙ

Е, хайде, сбогом! Ей сега
аз външния си вид ще изоставя,
150 че на Амфитрион слуга
ще стана... Трябва с чест да се представя.

НОЩТА

А пък в туй време аз със свитата си тъмна
тук ще поспра, та скоро да не съмне.

МЕРКУРИЙ

До следващия път!

НОЩТА

На теб — добър ти път!

Меркурий слиза от облака на земята, а Нощта остава в своята колесница.

[1] Беотия — област в Централна Гърция с главен град Тива, която е основен съперник на Древна Атина. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

СОЗИЙ

Хей, кой си ти? Какъв е този субект незнаен?

Кому зло сторих, господа?

Дали не ме грози беда?

Кой ме безпокои във този час потаен?

Дали е номер туй? Нима

160 е моят господар и с мене се шегува?

Но той ако цени този, който му слугува,

къде го кара в таз тъма?

Той можеше да ме изпрати у дома

на съмване — тогаз пътувал бих нормално,

165 за да предам, че се завръща триумфално.

Ех, Созий, туй си е робия!

Така мъчителни за теб са дните

и тъй е тежка твойта орисия,

когато си слуга на големците.

170 Те претендират този свят

около тях да се върти

и всичко — вятър, гръм и дъжд, и сняг, и град —

където кажат те, натам да полети.

И двадесет години даже

175 на своя господар ако си предан бил,

той разгневен ще те накаже,

щом ти каприза му не си задоволил.

А ние, простодушни, доверчиви,

оставаме при тях зарад едната чест,

180 с илюзията, че мнозина днес

ни смятат за щастливи.

Да се оттеглим — тъй ни разумът заставя

и щом изпадне в гняв, готови сме за бяг.

Но те прилежността ни насърчават

185 с похвали, с поглед ужким благ,

тъй че слуги при тях оставаме си пак
и всичките обети се забравят.
Но ето че най-сетне в мрачината
дома на господаря аз съзрях
190 и тъй като не чувствам вече страх,
ще репетирам как да кажа новината.
Аз трябва да представя пред Алкмена
смел воин, както със врага воюва той...
Но невъзможно ще е туй за мене.
195 понеже не видях изобщо бой.
Какво пък? Ще говоря, все едно
че съм участвал в боя лично.
Един ли баталист рисувал е платно,
стойки надалеч от битката епична!
200 Но аз бих изиграл успешно тази сцена,
ако я тук добре изрепетирам:
туй стаята ще е, надлежно подредена,
а тоз фенер ще е Алкмена
и ето как вестта пред нея ще сумирам.

Поставя фенера на земята и любезно се обръща към него.

205 Мадам, Амфитрион, съпругът ви любящ...
(Съвсем добре звучи!). За вас все мисли той
и онзи ден реши, че най-съм подходящ
да ви разкажа как се би като герой
и да ви известя, че скоро ще е тук.
210 Ах, Созий, тази вест от моя мил съпруг
голяма радост ми достави.
Госпожо, и на мен тоз случай чест ми прави
и аз щастлив съм, както никой друг.
(Чудесен отговор!)._ Ами Амфитрион_
215 как чувства се сега? Като герой безстрашен,
спечелил слава в сблъсък ръкопашен.
(Добре се изразих — със приповдигнат тон!).
Кажете ми след колко дена

ще се завърне той във своя дом.

220 Със сигурност ще сте ощастливена,

мадам, веднага щом

възможност някаква му се отвори.

Какво ви каза? Ах, бъдете по-конкретен!

Той предпочита, вместо да говори,

225 да всява страх у враговете.

(Как моят ум роди любезности такива!).

Ами бунтарите — как справихте се с тях?

Разбихме ги на пух и прах,

без те да ни окажат съпротива,

230 а Птерелас загина в бой при Тива.

И пристанът в Телеб^[1] в ръцете ни остава,

и там разнася се победната ни слава.

Ах, Созий, разкажи за този успех голям.

Кой би могъл да го допусне?

235 Със удоволствие, мадам,

най-главното сега ще ви предам,

а пък подробностите ще изпусна.

Да си представим, че ей тук е разположен

Телеб, един немалък град —

240 по важност той със Тива може

да се сравни. А пък отзад

протича някаква река

и над водите ѝ върби са клони свели —

та точно там на стан е нашата войска,

245 а неприятелите са заели

с пехотата си горе вдясно

една височина гориста,

а конницата им намира се натясно

отдолу в дефиле скалисто.

250 Щом всеки призова на помощ боговете

и беше даден знак за почване на бой,

за да разбие здравия ни строй,

цял вражески отряд се метна на конете.

Но поривът им бе за миг от нас възпрян

255 и авангардът ни поведе тежка бран,

а как — сега ще разберете.
Ей тука са на цар Креон^[2] стрелците,
а точно срещу тях — вразите...
Но чакайте... Те май почувстваха уплаха.
260 Шум носи се като че ли насам.

ВТОРА СЦЕНА

Меркурий, Созий

МЕРКУРИЙ (в облика на Созий)

На тоз бърбров слуга приличам аз дотам,
че трябва да му кажа да се маха,
защото, ако пак високо се обади,
ще им попречи на любовните наслади.

СОЗИЙ

265 Като че ли успокоих се вече.
Страхът ми май че беше мним
и тъй като домът не е далече,
там разговора си ще продължим.

МЕРКУРИЙ

Не се надявай на успех неоспорим,
270 че ти не си хитрец, от мене по-изпечен.

СОЗИЙ

Ах, докога таз дълга нощ ще кара?
Откакто съм на път, измина много време:
дали Амфитрион взе вечерта за заран
или в леглото си Феб толкоз дълго дреме,
275 защото до среднощ той пил е вино старо?

МЕРКУРИЙ

Как може този развейпрах
безсрамно да обижда боговете?
Ръката ми със як пердах
ще му плати за греховете.
280 Под образа му тъй ще се представя,
че аз за срам и смях ще го направя.

СОЗИЙ

Ах, Бога ми, не бях сгрешил —
животът ми, уви, ще свърши тук безславно!
Край къщата се е стаил
285 човек, чиято външност явно
вещае ми беда зловеща.
Но аз вид смел ще си придам
и ще изтананикам нещо.

Той запява и когато Меркурий започва да говори, гласът му постепенно отслабва.

МЕРКУРИЙ

Че кой негодник рано там
290 се е разпял? Той идва ми насреща
и с него ще се справя много лесно.

СОЗИЙ

Тоз мъж изобщо не понася песни.

МЕРКУРИЙ

Неделя цяла вече изминава,
а аз не счупих ни един гръбнак.
295 В бездействие ръката отмалява,
но ако може да се упражнява
на нечий гръб, тогаз във форма влиза пак.

СОЗИЙ

Тоз дявол откъде се тук намери?!
Защо ли ужас пак ме е обзел?
300 Защо душата ми трепери?
А може би и той не е чак толкоз смел,
щом тъй предизвикателно се пери,
навярно със една-едничка цел —
да скрие своя страх. Нима врабче съм аз?
305 Ако не съм храбрец, на мен не ми остава
друг избор днес, освен вид храбър да си давам.

Та той е сам във този час,
а тоя дом за мен закрила представлява.

МЕРКУРИЙ

Ти кой си?

СОЗИЙ

Аз.

МЕРКУРИЙ

Кой аз?

СОЗИЙ

Аз. Созий. Не плаши се!

МЕРКУРИЙ

Какъв си? Що щеш тук?

СОЗИЙ

310 Мъж, който с теб говори.

МЕРКУРИЙ

Слуга ли си или си господар?

СОЗИЙ

Зависи.

МЕРКУРИЙ

Къде така?

СОЗИЙ

Където ще ми се път отвори.

МЕРКУРИЙ

Туй отговор ли е?

СОЗИЙ

Не можеш го оспори.

МЕРКУРИЙ

Измамнико проклет, с добро или пък силом
315 ще кажеш кой си ти, с какво си се заел.
Не се е още зазорило,
а вече си на път... Къде си ти поел?

СОЗИЙ

Оттам — натам... Един човек ме е наел.
И лошо, и добро аз правя, твоя милост.

МЕРКУРИЙ

320 Не си лишен от ум и даже се стараеш
да важничиш пред мен, но стига с тоз брътвеж!
Навярно най-добре ще ме познаеш,
ако един плесник от мене изядеш.

СОЗИЙ

Плесник от теб! Защо?

МЕРКУРИЙ

Та много да не знаеш!

Удря му плесник

СОЗИЙ

Ох, ох! И таз добра!

МЕРКУРИЙ

325 Аз просто на шега
и в отговор на твоята насмешка.

СОЗИЙ

Но със какво засегнах те сега,
та вдигна срещу мен десница тежка?

МЕРКУРИЙ

Напротив, ударът бе много лек —
330 обикновен шамар туй беше.

СОЗИЙ

Но в случай че и аз бях избухлив човек,
лют бой ни май грозеше.

МЕРКУРИЙ

Това бе нищо според мен,
ей тъй — за малко развлечение.
335 Все пак аз имам намерение
да бъде диалогът продължен.

СОЗИЙ (*иска да се оттегли*)

Аз тръгвам.

МЕРКУРИЙ

Накъде?

СОЗИЙ

Не ще ти отговоря.

МЕРКУРИЙ

Но аз държа да знам, недей се инати!

СОЗИЙ

Ей таз врата желая да отворя,
340 ала не знам защо пред мен заставаши ти?

МЕРКУРИЙ

Внимавай, че ако се приближиш дотук,
ще отнесеш куп удари с юмрук.

СОЗИЙ

Нима, размахвайки юмрук, обзет от бяс,

ще ме възпреш да вляза днес у нас?

МЕРКУРИЙ

Как тъй у вас?

СОЗИЙ

Taka.

МЕРКУРИЙ

345 Защо, лъжецо стар,
твърдиш, че в този дом се приютяваш?

СОЗИЙ

Нали Амфитрион е тука господар!

МЕРКУРИЙ

За мене нищо туй не означава.

СОЗИЙ

Та аз съм му слуга.

МЕРКУРИЙ

На него?

СОЗИЙ

Да.

МЕРКУРИЙ

Слуга?

СОЗИЙ

Да, аз му служа.

МЕРКУРИЙ

Ти?

СОЗИЙ

350

Разбира се, аз лично.

МЕРКУРИЙ

А кой си?

СОЗИЙ

Созий съм.

МЕРКУРИЙ

Кой?

СОЗИЙ

Созий.

МЕРКУРИЙ

Ей сега

ще те науча как да се държиш прилично!

СОЗИЙ

Защо? Какъв ли бяс те е обзел?

МЕРКУРИЙ

Но я кажи ми под чие давление

355 такава име си приел?

СОЗИЙ

Такова си е то от моето кръщение.

МЕРКУРИЙ

Голям лъжец си, щом твърдиш

без колебание,

че винаги си Созий бил.

СОЗИЙ

Твърдя го, при това със пълно основание,

360 защото с него Бог ме е дарил

и да го променя не съм във състояние.
В противното кой би ме убедил?

Меркурий го бие.

МЕРКУРИЙ

Негоднико, със сто тояги здрави
за своето нахалство ще платиш!

СОЗИЙ

365 На помощ! Вижте с мен какво той прави!

МЕРКУРИЙ

Мерзавцо, ти смееш да крещиш?!

СОЗИЙ

Как няма да крещя? Та би ли ме възпрял,
щом вече сто тояги съм изял?

МЕРКУРИЙ

Със тази си ръка...

СОЗИЙ

Недей се с нея хвали!

370 Ако ти вземаш връх над мен,
то е, защото аз от смелост съм лишен.
Герой ли си тогаз? Едва ли...

Не е голяма чест, че някого си бил,
че слабия си победил,

375 че твоята десница е корава.

Ако един човек налита тъй на бой,
добър не може да е той
и само укор заслужава.

МЕРКУРИЙ

Е, Созий ли си пак?

СОЗИЙ

От туй, че ме наби,
380 не станах аз друг индивид;
промяната в това е може би,
че пак съм Созий, но съм бит.

МЕРКУРИЙ

Таз наглост още сто тояги заслужава.

СОЗИЙ

Ах, милост, няма ли да спреш?

МЕРКУРИЙ

385 А ти защо не спреш с инат да ми додяваш?

СОЗИЙ

Добре, ще си мълча, щом толкоз настояваш.
Тоягата в тоз спор те прави триж по-вещ.

МЕРКУРИЙ

Ще ми твърдиш ли пак, че ти си Созий,
невернико?

СОЗИЙ

О, не, сега съм този,
390 когото искаш. Казвам го така,
защото ме е страх от твоята ръка.

МЕРКУРИЙ

Та значи, Созий бил си допреди
таз среща?

СОЗИЙ

Мислех тъй, но ме разубеди
тоягата ти страховита
395 и затова си грешката отчитам.

МЕРКУРИЙ

Сега съм Созий аз и Тива днес признава,
че на Амфитрион съм лично подчинен.

СОЗИЙ

Ти? Созий?

МЕРКУРИЙ

Да! И щом в туй някой се съмнява,
ще трябва да стои далеч от мен.

СОЗИЙ

400 Как тъй от себе си да се откажа, Боже?
Как тъй ще ме лиши от име тоз мошеник?
Гневя се аз, а той доволен е, че може,
понеже съм страхлив, да прави всичко с мене.
Но само чрез смъртта...

МЕРКУРИЙ

Я стига си мърморил
405 през зъби! Изкажи си мисълта на глас!

СОЗИЙ

За Бога, аз... таквоз... нормално бих говорил
със теб, ако възможност имах аз.

МЕРКУРИЙ

Е, хайде, говори!

СОЗИЙ

Но обещавай ми, моля,
че моят гръб ще бъде пощаден.
Я да подпишем мир!

МЕРКУРИЙ

410 Да бъде твоята воля

и нека мине този път от мен!

СОЗИЙ

Какво спечелил би, ако се сбъдне таз
прищявка? Я кажи, кой демон ти внуши,
че Созий аз не съм и че не съм аз?

415 От името ми ти не можеш ме лиши.

МЕРКУРИЙ

Ти значи дръзваш пак във твоя дух да...

СОЗИЙ

Стой!

Нали ми обеща да няма вече бой?

МЕРКУРИЙ

Ах, ти, обеснико, негоднико проклет!

СОЗИЙ

А тез обиди пък защо са?

420 Дори да ми крещиш ругателства безчет,
със тях не можеш ме ядоса.

МЕРКУРИЙ

На своето държиш.

СОЗИЙ

Без никаква шега.

МЕРКУРИЙ

Щом тъй е, не важи мирът ни отсега.

СОЗИЙ

Какво от туй? Да се самоунищожа

425 заради теб?! Ти таз нелепост как можа
да кажеш? Как такъв абсурд ти е вгълпен,
че някак би могъл да се превърнеш в мен?

Във ничия глава до днеска никой път
не се е раждала подобна мисъл.
430 Сънувам ли? Нима обори ме сънят
или пък изведнъж съм се сащисал?
Ами! Изобщо аз не съм се в сън унисал
и чувствам, че съвсем наред ми е умът.
Нали Амфитрион изпрати лично мене
435 във своя дом, при своята жена
и ми заръча да разкажа на Алкмена
как храбро води той с врага война!
Нали от пристана дойдох съвсем наскоро
и във ръката си фенер държах,
440 нали пред тази къща те съзрях
и най-човешки с теб започнах да говоря?
Ала отрано ти разбра, че съм страхлив
и в моя дом да вляза ми попречи,
след туй, понеже си с характер избухлив,
445 с тояга да ме биеш ти понечи.
Нима ще отречеш, че туй се случи днес?
Нали аз нищо не изопачавам?
Спри да гнетиш един човек злочест,
защото има дълг да изпълнява.

МЕРКУРИЙ

450 Не мърдай, че с една-едничка крачка твоя
ти извънмерно ще ме разгневиш!
Със мен се случи всичко, което ти твърдиш,
със изключение на боя.
Да, мен Амфитрион изпрати при Алкмена:
455 от порта в Персия насам поех
с вестта, че с храброст необикновена
мъжът й в бой с врага се отличи с успех
и вожда им срази в атака дръзновена.
Да, аз съм Созий. Туй не буди колебание,
460 на Дав съм син, а моят брат Арпаг,
уви, почина във изгнание.
Със Клеантида съм от доста време в брак,

но ме вбесява нейното държание.
Стотици пъти бой със ремък изтърпях
465 във Тива, ала ни продумах, ни простенах.
Дори и публично дамгосан бях
за мойта доброта — била тя прекалена.

СОЗИЙ

Изглежда, че е прав. Ако не бе той Созий,
отде ще знае туй, което ми изрече?
470 И въпреки че ме съмнение тормози,
започвам да му вярвам вече.
Ако се отнеса към своя взор с доверие,
ще кажа, че досущ е като мен наглед.
Ще му задам два-три въпроса най-напред,
475 за да си изясня най-сетне таз мистерия.
Ти знаеш ли какво е взел Амфитрион
за себе си от плячката богата?

МЕРКУРИЙ

Бижута от елмаз от двадесет карата,
с които вождът им е кичел своя трон.

СОЗИЙ

480 А на кого ли с тях ще прави щедър жест?

МЕРКУРИЙ

На своята съпруга — на Алкмена.

СОЗИЙ

А знаеш ли къде намират се те днес?

МЕРКУРИЙ

В ковчеже, за целта предназначено.

СОЗИЙ

На всеки мой въпрос отвръща идеално...
485 Изпитвам в себе си съмнение...

Дали пък в Созий той превърна се реално?
Дали не му отстъпих под давление?
Опипам ли се и пак се впускам в разсъждение,
но нещо в мен твърди, че туй съм аз все пак.
490 О, няма ли отде да дойде просветление,
за да не се държа досущ като глупак?
Това, що сторих сам, без никой да е с мен,
не може да го знае някой друг.
Той от такъв въпрос ще бъде затруднен
495 и ще го хвана аз в измама тъкмо тук.
А в шатрата какво успя да сториш, точно
когато боят бе във най-широк размах?

МЕРКУРИЙ

Съгледах бут...

СОЗИЙ

Е, и?

МЕРКУРИЙ

... две-три парчета сочни
отрязях си, излапах ги с ищах
500 и тъй като там май бе сложено нарочно
шише със вино, аз си пийнах раз и дважд,
във моите очи искрици запламтяха
и бързо придобих кураж
заради тези, що във битка бяха.

СОЗИЙ

505 И този му ответ доказва туй, което
повтаряше ми той преди това!
Сега пък се върти във моята глава
въпросът да не би той да е бил в шишето!
След отговора ти съм склонен да те взема
510 за Созий — спорът ни излишен е тогаз.
Но щом си Созий ти, как би решил проблема
за мен — все някой трябва да съм аз.

МЕРКУРИЙ

Не ще ти възразя през времето, когато
не ще съм Созий аз, да бъдеш Созий ти.

515 Но докато съм аз, недей се инати,
не туряй си главата във торбата!

СОЗИЙ

Това ме хвърля пак в голямо затруднение —
умът ми тоз обрат не иска да приеме.
Наместо в тежък спор да търсим тук решение,
520 да влизаме в дома, че стана крайно време.

МЕРКУРИЙ

Тез удари дано да бъдат по-удачни!...

СОЗИЙ

Ох, той ме бие дважд по-силно този път!
Цял месец май ще ме боли гърбът.
Не смогнах да предам заръката, обаче
525 към порта трябва да поема път.

МЕРКУРИЙ

Замина най-подир. Тояга щом играе,
и стари грехове човек изплаща.
Но виждам Юпитер с Алкмена — тя сияе
от щастие и своя мил изпраща.

ТРЕТА СЦЕНА

Юпитер, Алкмена, Клеантида, Меркурий

ЮПИТЕР

530 Алкмена, аз не ща да има факли тук!
С тях твоето лице изглежда по-омайно,
ала желая да остане в тайна
таз среща — да не знае никой друг.
И слава, и успех, спечелени в сражения —
535 на моята любов те пречат всеки ден.
Аз мигове крада от свойте задължения
в стремежа си на теб да бъда посветен.
На твоя пищен чар тез мигове обричам
с риск нечий уста да ме упрекнат с яд,
540 защото само таз, която аз обичам,
ще ме възнагради за моя пламък свят.

АЛКМЕНА

Амфитрион, и мен ме радва твойта слава,
спечелена с кураж и с подвизи безброй.
Сърцето ми се възгордява
545 от твойто мъжество при всеки тежък бой.
Но аз, уви, разбрах, че тази висша чест,
любими, те държи от мен все по-далече
и нежността към тебе не ми пречи
геройството ти да проклинам днес,
550 да негодувам, че върховно повеление
издигна те във ранг тивански генерал.
Военният триумф извиква възхищение,
когато си се в бой със слава увенчал,
но неведнъж от риск е съпроводен той.
555 Сърцето ми от страх небивал се сковава,
щом някой само спомене за бой!

Дори и мисълта за гибел ме смразява
и в мен опасността надава страшен вой.
С какъвто и венец да бъде увенчан
560 героят, победил в една неравна бран,
едва ли би могъл да заплати надлежно
за мъката, за трепетната нежност
на клетото сърце, което все трепери,
което мир не може да намери.

ЮПИТЕР

565 Как всичко твое в мен разпалва жар незрима,
тупти във моя взор сърцето ти горещо
и няма според мен по-чародейно нещо
от туй да имаш в дар една душа любима!
Но мене ме гризе сега едно съмнение,
570 Алкмена: нежността, дарена ми в екстаз,
дали не идва ми от теб по задължение,
че като твой съпруг представям ти се аз.
Сърдечната ти жар, ответният ми плам —
единствено чрез тях съм щастие видял
575 и никога не бих желал да знам,
че съм без страст получил този дял.

АЛКМЕНА

Но тъкмо казвайки, че ти си моят мъж,
разкрила бих таз жар пред всички без стеснение
и чудя се защо ти хрумна изведнъж
580 да ми говориш със такова подозрение.

ЮПИТЕР

Защото моят плам и нежността ми, мила,
не са подвластни на съпругески окови.
В любовния екстаз ти с по-голяма сила
привличаш ме, щом виждаш в мен любовник.
585 Любящото сърце напълно се отдава,
чувствително е то към хиляди неща,
но винаги се притеснява

от туй какво ще му сервира любовта.
Чаровна ми Алкмена, в мене ти
590 свой мъж и свой любовник разпознаваш,
ала любовникът сумти,
защото от съпруга се смущава.
А тоз любовник иска само
на него своето сърце да отдадеш
595 и ще възбудиш ревността му,
щом и на своя мъж във вяност се кълнеш.
Любовникът не ще от извора на брака
да черпи удоволствия върховни,
с търпение сърцето му да чака
600 от дълг семеен нежности редовни —
тез нежности за него са отровни.
До лудост май ще го таз двойственост докара,
а той е тъй изтънчен, че държи
това съмнение да спре да му тежи:
605 за добродетелта в съпруга имай вяра,
а на любовника сърцето ти дължи
любов и нежности без мяра.

АЛКМЕНА

Амфитрион, не знам защо
говориш ми така, дали не се шегуваш?
610 Ако те слушат други, то
си биха рекли, че бълнуваш.

ЮПИТЕР

По-смислена ми е речта,
отколкото, Алкмена, предполагаш.
Ала стоейки с теб, ме мъчи съвестта
615 и моят дълг на воин ми налага
да тръгвам и сама да те оставя тук.
Ала когато аз от теб ще съм далече,
не виждай в мене свой съпруг,
а за любовника мисли най-вече.

АЛКМЕНА

620 Любoвник и съпруг обичам с равна сила,
щом Бог ги е събрал, как бих ги разделила!

КЛЕАНТИДА

Ах, Боже, на какви милувки
от твоя мил съпруг сега се радваш ти!
А моят мъж, уви, отвръща ми с преструвки
625 и туй безспирно ме гнети.

МЕРКУРИЙ

Ще трябва да предупредя Нощта
да сгъне своите платна навреме,
да изгаси звездите сутринта,
та Слънцето нагоре да поеме.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Клеантида, Меркурий

(Меркурий иска да си тръгне).

КЛЕАНТИДА

630 Какво? Нима така ме изоставяш?

МЕРКУРИЙ

Ами че как? Защо е тоз фасон?

А ти да не държиш дълга си да забравя?

На фронта ще вървя с Амфитрион.

КЛЕАНТИДА

Какъв си груб! Не ме дразни

635 с престореното си държание!

МЕРКУРИЙ

Чудесен повод за сръдни!

След туй ще те зарадвам със внимание.

КЛЕАНТИДА

Какво? Към своя стан потегляш ти отново,

без да ме утешиш с едничко нежно слово?

МЕРКУРИЙ

640 Но как измислил бих подобна залъгалка?

Петнайсет годин брак не бяха никак малко —

изчерпана ми е словесната наличност,

пък и за този срок май казахме си всичко.

КЛЕАНТИДА

Негоднико, виж как Амфитрион държи се

645 с Алкмена, чуй го как говори й със плам!
А ти си тъй студен към мен и нямаш срам —
поне за малко изчерви се!

МЕРКУРИЙ

Ех, Клеантида, те брак още нямат май,
а всяка възраст своето отрежда:
650 на тях сега това отива им, но знай,
че сигурно за нас то смешно ще изглежда.
Я представи си как ще сме на вид, когато
загукаме, допрели си лицата?

КЛЕАНТИДА

Мизернико, нима съм стара толкоз чак,
655 че никой отсега по мен не ще въздиша?!

МЕРКУРИЙ

Не, не с такава мисъл бях...
Но как въздишал бих аз, смешният дъртак?
Това едва ли бих могъл да го опиша.

КЛЕАНТИДА

Ще проявиш ли ти, подлецо, интерес
660 към мене като към почтена дама с чест?

МЕРКУРИЙ

Не се мисли за прекалено честна,
такава чест за мен не струва пет пари!
Не се хвали, че си с достойнства всеизвестна,
защото туй ме дразни, разбери!

КЛЕАНТИДА

665 Живея с чест! Нима затуй ще ме кориш?

МЕРКУРИЙ

Мен само с доброта жената ме пленява,

а пък за своята чест ти вдигаш толкоз врява,
че скоро ще ме подлудиш.

КЛЕАНТИДА

Ти би желал сърца със нежност мнима,
670 изтънчени жени, които се стремят
с ласкателство неустоймо
мъжете си по свой лек път да поведат.

МЕРКУРИЙ

От мене запомни едно, ревнивке:
Глупакът упрека навътре взема,
675 пък аз за свой девиз от днеска ще приема:
По-малко чест и повече почивка.

КЛЕАНТИДА

Така ли? Значи би приел без възмущение
да тръгна с някой мъж със леко поведение?

МЕРКУРИЙ

Да, стига да не ми ушите проглушаваш,
680 и с вяра, че това ще ти е за урок.
Бих предпочел удобния порок,
а не честта, с която ми додяваш!
Е, сбогом, скъпа Клеантида,
че при Амфитрион ще трябва да отида.

КЛЕАНТИДА

685 Защо сърцето ми не се решава
за този мерзък мъж да търси наказание?
Неудържимо побеснявам
при мисълта, че съм с безукорно държание.

[1] Според някои изследователи името Птерелас е заето от Плавт, а Телеб е измислен град, където са се развивали военни действия. Б. пр. ↑

[2] Креон е цар на Тива. Б. пр ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Амфитрион, Созий

АМФИТРИОН

Негоднико, ела! Ти знаеш ли, мръснико,
690 че ще ядеш пердах, отвориш ли уста,
че само с удари по твоя гръб, дръвнико,
ще си сподавя яростта?!

СОЗИЙ

Щом тук говорят силата, властта,
против тях аз не бих могъл да викам —
695 на вашата страна ще е законността.

АМФИТРИОН

Измамнико, нима ти искаш да прикриеш
измислиците си? Не ще ти се размине!

СОЗИЙ

О, не, аз съм слуга, а господар сте вие —
от вас зависи всичко, господине.

АМФИТРИОН

700 Добре, ще заглуша гнева си избуял,
а ти кажи какви известия ми носиш.
Преди да съм видял жена си, бих желал
да хвърлим светлина по някои въпроси.
Ума си събери и си спомни какво си
705 дочул или видял.

СОЗИЙ

За да не кажа нещо неуместно,
бих искал предварително да знам

как вестите да ви предам:
да отговарям ли чистосърдечно, честно
710 или като пред господар голям;
дали самите факти да обаждам
или да ви угаждам?

АМФИТРИОН

От теб се иска само
да ми представиш всичко ред по ред.

СОЗИЙ

715 Добре тогаз, пред мене пречка няма
на всеки ваш въпрос да дам ответ.

АМФИТРИОН

По мойта заповед какво направи?

СОЗИЙ

Под черни небеса накъм дома поех,
задаваше се нощ и аз заповедта ви
720 и вас самия сто пъти проклех.

АМФИТРИОН

Подлец!

СОЗИЙ

Щом ваша милост ме застави
да лъжа, лъгал бих аз, колкото речете.

АМФИТРИОН

Виж как един слуга усърдност демонстрира!
Кажи сега, какво се случи с теб, додето
пътуваше?

СОЗИЙ

725 От страх едва ли не примирах
при всяко мръдване в крайпътните дървета.

АМФИТРИОН

Страхливец. Нямах срам!

СОЗИЙ

Природата създава
различни склонности у всички нас:
едни с безстрашие се отличават,
730 а други — с предпазливост, както аз.

АМФИТРИОН

Как стигна у дома?

СОЗИЙ

Преди да вляза в двора,
реших да пробвам как гласът ми ще звучи
как репликите си да изговоря,
та вашият триумф добре да проличи.

АМФИТРИОН

А после?

СОЗИЙ

735 Някой май да ме възпре целеше.

АМФИТРИОН

Кой?

СОЗИЙ

Созий, но не аз, а другият. Той беше
ядосан, че аз бях изпратен при Алкмена.
Но тайната май бе и нему известена
и той безспирно се гневеше.

АМФИТРИОН

Какви ги дрънкаш?

СОЗИЙ

740 Не, не лъжа, господине.
Преди мен във дома аз бях се настанил;
по принцип знам за Созий, че един е,
след туй установих, че се е раздвоил.

АМФИТРИОН

Кажи, как може в твоята глава
745 такива глупости да се родят:
насън ли си видял това,
размътен ли ти е от пиене умът
или ме мамиш с тез объркани слова?

СОЗИЙ

Нима объркани слова това са?
750 Та аз говоря истински неща
и винаги държа си на честта,
пък вие вярвайте, ако ви тъй изнася.
Додето бях на път, бях Созий само аз,
щом влязох вкъщи, там оказахме се двама
755 и се започна препирня голяма.
В момента съм и там, и с вас;
Но тукашния Аз умора го тормози,
а отпочинал, свеж е тамошният Созий
и грижи няма той, освен да мисли как
760 да чупи кости със кривак.

АМФИТРИОН

Ах, кой би изтърпял слуга да му додява,
ако не е добър и отстъпчив,
ако търпение не притежава?

СОЗИЙ

Щом в този случай избухлив
765 показвате се, аз тогава
ще съм смирен и мълчалив.

АМФИТРИОН

Добре де, говори, яда си ще сподавя,
но по-последователен бъди!

Това, което досега разправя,

770 как може да се потвърди?

СОЗИЙ

Не може, прав сте. Май неясен бях.

Едва ли някой вяра ще ми хване,
защото няма как да стане.

У всеки може би ще предизвикам смях.

775 Но след като от мен тоз случай изживян е,
да го прикрива не посмях.

АМФИТРИОН

В това повярвал би един безумец само!

СОЗИЙ

Не вярвах го и аз, но, ща не ща, приех,
че Созиевците са вече двама;

780 единия за самозванец взех,
обаче силом той доказа ми, че нямам
друг избор, а след туй, когато се свързах,
заклучих, че сме лика и прилика —
изискани, красиви господа,

785 приличащи си, както му се вика,
като две капчици вода,

и да не беше му възтежичък пестникът,
не бих видял аз никаква беда.

АМФИТРИОН

Май нужно ще ми е чудовищно търпение...

790 Най-сетне ми кажи ти влезе ли в дома?

СОЗИЙ

Та как бих влязъл там, при положение
че пълна каша беше ми в ума

и не си дадох разрешение.

АМФИТРИОН

Не те разбрах добре.

СОЗИЙ

Попречи ми кривакът
795 и още ме боли гръбнакът.

АМФИТРИОН

Набиха ли те?

СОЗИЙ

Да.

АМФИТРИОН

Кой?

СОЗИЙ

Аз.

АМФИТРИОН

Но как така?

СОЗИЙ

Ей, тъй. Но не тоз Аз, с когото днес сте вие,
а онзи там със тежката ръка.

АМФИТРИОН

Ти брътвиш глупости, дано те Бог убие!

СОЗИЙ

800 Това не е брътвеж — недейте с мене спори!
Та онзи Аз, с когото имах среща,
взе връх над този, който с вас говори.
А онзи е тъй як и с кръв така гореща,
че по-голямо зло той щеше да ми стори —

805 с тояга кожата ми да отпори...
За този бой аз дълго ще се сещам.

АМФИТРИОН

А моята жена видя ли?

СОЗИЙ

Не.

АМФИТРИОН

Защо?

СОЗИЙ

Препятствието ми попречи.

АМФИТРИОН

Обеснико, кажи, какво бе всъщност то?

СОЗИЙ

810 Нали ви обясних сто пъти вече,
че онзи Аз изпречи се като
сатрап пред този Аз и аз далече
принуден бях да бягам.
А онзи Аз, твърдейки, че само той е Созий,
815 взе своята тояга
и се закани яростно на този.
Тъй як е онзи Аз и тъй ревнив,
че удари безброй на този Аз стовари,
а този Аз бе толкова страхлив,
820 че, ще не ще, на бяг удари.

АМФИТРИОН

Със чашката е той навярно прекалил,
затуй му е размътена главата.

СОЗИЙ

Във огън слагам си ръката,

ако, освен вода, съм друго нещо пил.

АМФИТРИОН

825 Тогава може би заспал си уморен
и си видял насън кошмари разни
и тез миражи безобразни
за истини сега представяш ти пред мен.

СОЗИЙ

Кълна се, че нормално съм нощувал,
830 че след това не съм изобщо спал
и че до тоз момент безспирно съм будувал
и никакъв мираж не съм видял.
Не е и онзи Созий сън сънувал,
че иначе как бой от него да съм ял?

АМФИТРИОН

835 Най-сетне замълчи и тръгвай подир мен,
че вече ми наду главата!
Нима съм полудял, та изтърпях тоз ден
нелепостите на слугата!

СОЗИЙ

Обикновен човек каквото да рече,
840 все за нелепост то се смята,
а щом е големец, излиза, че
все мъдрости говори му устата.

АМФИТРИОН

Да влезем. За друг път пази си мъдростта.
Я виж жена ми — ах, на вид е тъй приятна!
845 Но тъй като не ни очаква, тя
ще се учуди вероятно.

ВТОРА СЦЕНА

Алкмена, Клеантида, Амфитрион, Созий

АЛКМЕНА

Към боговете със възхвала, Клеантида,
да се обърнем днес, да им благодарим,
затуй че моят мъж сърцат, неустрашим,
850 спечелил е голям успех завиден.

АМФИТРИОН

Ах, богове, дано по ваша воля
Алкмена срещне тук съпруга си герой
с голяма радост! аз най-искрено се моля
предишната любов пак да намери той.
855 Дано ме срещне тя с такъв сърдечен плам,
какъвто съм готов и аз да ѝ отдам.

АЛКМЕНА

Я виж, ти пак си тук?

АМФИТРИОН

Пристигнах, да. Обаче
не знам дали така посреща се съпруг.
Най изненада ме това, че
860 чух възгласа: *я виж, ти пак си тук?*
Какво ли този възглас значи?
Далече от дома бях дълго време,
от мислите по теб посърна моят лик,
неистова тъга обзе ме,
865 безкраен бе за мене всеки миг:
не е ли редом с мен любимият човек,
аз чувствам, че денят по-дълъг е от век.

АЛКМЕНА

Но...

АМФИТРИОН

Знай, Алкмена, че със своето нетърпение
възлюбените времето си мерят.

870 Отсъствието ми за теб не е томление,
защото в теб любов май няма да намеря!
Щом своето сърце човек на друг обрича,
раздялата потиска, угнетява,
а който истински обича,

875 той все изпитва страх, че закъснява.
Посрещането ти като с покривка снежна
любовния ми пламък охлади,
а аз очаквах радост нежна
завръщането ми у теб да породи.

АЛКМЕНА

880 Опитвам се да проумея
защо такъв език държиш сега на мен;
не знам защо ти аз додеях
и нямам никаква идея

какво да сторя, че да си доволен!

885 Забрави ли какво се снощи случи,
когато в своя дом щастлив се ти завърна?
На нежностите ти със нежности отвърнах...
Каквото пожела, нали си го получи?

АМФИТРИОН

Е, как?

АЛКМЕНА

Така! Нали пред твоите очи

890 показах как съпруг посреща се с милувки
и своята жар на теб отдадох без преструвки.
Как по-добре една любов да проличи!

АМФИТРИОН

Какво говориш?

АЛКМЕНА

Ах, нали самият ти
безкрайно бе щастлив от моя прием?
895 А след като в зори се разделихме ние,
ще отречеш ли, че завръщането ти
голяма изненада крие?

АМФИТРИОН

Дали ще е в това, че се прибрах по-рано,
причината, че ти видяла си нощес
900 насън неща, които стават днес?
Дотолкова ли чак от плам бе обладано
сърцето ти в ответ на мъжката ми страст,
та смяташ, че съвсем задоволен съм аз?

АЛКМЕНА

Дали от някакво зловредно изпарение
905 не е умът ти замъглен,
та си във пълно неведение
за преживяното през тази нощ със мен
и днес подлагаш на съмнение
това, че със любов бе ти възнаграден?!

АМФИТРИОН

910 За изпарение зловредно ми подмяташ —
догадката ти е недопустима.

АЛКМЕНА

Ами защо съня ти за причина смяташ?
Нима в това здрав смисъл има?

АМФИТРИОН

Но ако не чрез сън, какво ли обяснение
915 на твоите думи можем да дадем?

АЛКМЕНА

А как, освен с едно зловредно изпарение,
твърденията ти ще разберем?

АМФИТРИОН

Алкмена, престани със тези изпарения!

АЛКМЕНА

А ти, Амфитрион, за сън спри да говориш!

АМФИТРИОН

920 По нашия въпрос изказаните мнения
не са шега и тук шегата зло ще стори.

АЛКМЕНА

Не бива да се губим във съмнения,
та аз започнах пак да чувствам плам неземеи.

АМФИТРИОН

Говорейки така, май искаш да замажеш
925 оназ студенина, с която ти прие ме.

АЛКМЕНА

С това, че нещо на шега ще кажеш,
не можеш ни развесели без време.

АМФИТРИОН

Алкмена, моля те с това да спрем
и сериозно да си поговорим.

АЛКМЕНА

930 Амфитрион, и аз предлагам да не спорим
излишно, че ще се объркаме съвсем.

АМФИТРИОН

Но да не искаш да ме убедиш,

че снощи тук съм се вестявал?

АЛКМЕНА

А ти ще спреш ли да твърдиш,
935 че снощи тук не си се появявал?

АМФИТРИОН

Да съм се връщал тук?

АЛКМЕНА

О, да. И призори
ти стана и пое към Тива.

АМФИТРИОН

Алкмена, хайде, не спори.
Кой би приел твърдения такива?
940 А, Созий?

СОЗИЙ

Май с ума не е добре... Дори
на лудост вече я избива.

АМФИТРИОН

Алкмена, в името на боговете,
повярвай, таз шега не ще е с хубав край.
Мери си думите и знай,
945 че само тъй ще се спасиш от бесовете.

АЛКМЕНА

Аз меря ги и без да ме предупреждаваш —
ти и от други тук видян си сам.
Но питам се защо не го признаваш.
И доказателства могла бих да ти дам.
950 Ако е вярно, че не си бил тук нощес,
тогава от кого ще знам таз чудна вест,
че в сетния двубой врага си победил,
че ти над Птерелас си взел превес,

че в схватката си го лишил
955 от куп елмази и че си решил
да са за мен? Какъв по-силен аргумент?

АМФИТРИОН

Какво? Нима твърдиш, че вече съм ти дал
от плячката този мой тъй ценен дял,
и знаеш, че за теб е бил предназначен?

АЛКМЕНА

960 Така е, да. И мога лесно
да го докажа.

АМФИТРИОН

Как? Кога? Кажи!

АЛКМЕНА

Тозчас.

АМФИТРИОН

Созий!

СОЗИЙ

Шегува се. Сега държа ги аз.
Преструването ѝ е неуместно.

АМФИТРИОН

Ами печатът?

АЛКМЕНА

Виж! Това не е мираж,
965 а доказателство. И то ни стига.

АМФИТРИОН

О, небеса!

АЛКМЕНА

Я спри със тоз шантаж,
Амфитрион, излишно шум се вдига
и във ума ти всичко е миш-маш.

АМФИТРИОН

Счупи печата!

СОЗИЙ (*отваря ковчежето*)

Ах, но накита го няма!

970 Дали с магия някой го е взел
и с таз задача сам се е наел,
понеже знаел за коя е дама?

АМФИТРИОН

Кажете, богове, които с власт голяма
владеее света, какво ще е туй чудо?

975 Нима ще стигна до полуда?

СОЗИЙ

Ако е права тя, туй, господарю, значи,
че вие също сте със двойник — като мен.

АМФИТРИОН

Я по-добре млъкни!

АЛКМЕНА

Учудваш се, обаче
не зная от какво си тъй озадачен.

АМФИТРИОН

980 О, небеса, смут страшен ме обхвана!
Разсъдък здрав не би тоз случай обяснил,
а пък той би честта ми застрашил!
Умът ми не разбра как всичко стана.

АЛКМЕНА

Но щом туй доказателство държиш,
985 не казвай, че нощес не си го тук оставил.

АМФИТРИОН

Тогава моля те да уточниш
какво след идването си съм правил.

АЛКМЕНА

Да искаш туй от мене означава
да казваш, че не си през тази нощ тук бил.

АМФИТРИОН

990 Понеже нещо ме озадачава,
един твой разказ би го изяснил.

АЛКМЕНА

Навярно важни грижи те терзаят
и другото ти е излязло от главата.

АМФИТРИОН

Възможно е. Но аз все пак държа да зная
995 подробно как протекоха нещата.

АЛКМЕНА

Добре! Ще ги предам най-акуратно.
Към теб се приближих с приятна изненада
и те целунах многократно,
изпитвайки и радост, и наслада.

АМФИТРИОН

1000 Нима пропуснал съм тоз прием мил?

АЛКМЕНА

Ти този накит скъп изпърво ми дари,
защото си го бил за мен предназначил,
След туй ми каза, че сърцето ти гори
по мен, тъй както жар разпалена искри,

1005 че войнският ти дълг за него пречка бил,
че мойта липса ти едва си издържал,
че с нетърпение си чакал да се върнеш,
да се усмихнеш, щом ме зърнеш...
Не знам дали си някога мечтал
1010 тъй пламенно да ме прегърнеш.

АМФИТРИОН

Убийствен удар! Как ли бих го преживял?

АЛКМЕНА

С любовния си плам ти ме омая,
неизразим възторг извика в мен
и трябва искрено да ти призная,
1015 че моето сърце изцяло бе в твой плен.

АМФИТРИОН

А после?

АЛКМЕНА

Хванахме се за ръце
и мисли разни разменихме,
вечеряхме лице в лице,
към спалнята се устремихме...

АМФИТРИОН

И двамата?

АЛКМЕНА

1020 Та кой би се възпротивил?

АМФИТРИОН

Тоз удар тъй жесток ме хвърля в изумление
и моят ум ревнив остава в неведение!

АЛКМЕНА

Ама защо си се, съпруже, изчервил?

Да спя със теб — нима това е престъпление?

АМФИТРИОН

1025 Не съм бил аз. За мен е повече от ясно,
че вчера вечерта в морето бях.
От всички тез лъжи кажи коя от тях
е най-недопустима, най-ужасна.

АЛКМЕНА

Амфитрион!

АМФИТРИОН

Какво коварство!

АЛКМЕНА

Този яд...

АМФИТРИОН

1030 Не! Стига благост и учтивост!
Тоз случай сложи край на мойта отстъпчивост.
Аз чувствам, че в сърцето ми е ад
и че жадува то за мъст и справедливост.

АЛКМЕНА

На мен ли ще мъстиш? Нима ти измених,
1035 та мислиш, че у мене е вината?

АМФИТРИОН

Не зная, но изпадна ми душата
в покруса и безкрайно се смутих.

АЛКМЕНА

Съпруг безнравствен, ти отричаш и самата
действителност. Защо на теб се доверих?
1040 В безсрамието си дотам отиде чак,
че ме във изневяра обвиняваш
и с измишльотини се оправдаваш

със цел да разрушиш един законен брак,
брак, който ме към теб закрепостява.
1045 Но хитрините ти не виждам как
ще продължат. На мен ми друго не остава
освен да скъсам с теб, да съм свободна пак!

АМФИТРИОН

Ти, след като успя да ме опозориш,
сега целиш да си разтрогнем брака.
1050 Към мене ти така обидно се държиш,
че зле ще е това да се протака.
Тъй стъпка ми честта, че чувствам се ужасно,
едва ли любовта ще скрие този срам.
От случилото се не ми е нищо ясно
1055 и затова държа подробности да знам.
Аз бях все с твоя брат, преди
насам да тръгна рано сутринта.
Ще го потърся, та и той да потвърди,
че беше с мене вчера вечерта.
1060 С гнева си справедлив аз искам да прозра
във таз мистерия необяснима.
Каквото и да разбере,
горко на който пръст в мистерията има!

СОЗИЙ

Но, господине, аз...

АМФИТРИОН

Ти остани
1065 и чакай тук, недей припира!

КЛЕАНТИДА

Госпожо, трябва ли...

АЛКМЕНА

Обратно се върни
и замълчи, че нищо не разбирам!

ТРЕТА СЦЕНА

Клеантида, Созий

КЛЕАНТИДА

Не знам какво му е разбъркало главата,
но брат ѝ ще е тук в най-кратък срок
1070 и край ще сложи на кавгата.

СОЗИЙ

За моя господар тоз удар е жесток,
но странни бяха и при мен нещата.
А може и по-зле да стане... Със жената
ще поговоря аз при подходящ предлог.

КЛЕАНТИДА

1075 Дано не приближи до мене! Предпочитам
вълнението си да не издам.

СОЗИЙ

Щом някои неща за неприятни считам,
за тях не бих желал да знам.
Та хубаво ли е отрано да науча
1080 във бъдното каква злина ще ми се случи?
И все пак важни са нещата, от които
ще тегли може би и моята глава.
Човекът има слабостта да пита
за всичко — даже за това,
1085 което е добре да си остане скрито.
О, Клеантида, Бог добро ти дал!

КЛЕАНТИДА

Назад,
изменнико! До мен недей се приближава!

СОЗИЙ

Но, Господи, защо обзета си от яд
и се от нищо възмущаваш?

КЛЕАНТИДА

1090 А я кажи какво ти *нищо* назоваваш?

СОЗИЙ

За всеки *нищо* нищо означава —
и в проза, и във стих все *нищо* значи то,
а щом е *нищо*, то не питай ме защо.

КЛЕАНТИДА

Какво ли спира мен, жената клета,
1095 да избода и двете ти очи?
Тогаз ще видиш ти жена, от гняв обзета!

СОЗИЙ

Защо със толкоз яд днес твойт глас звучи?

КЛЕАНТИДА

Ах, колко ти бе лесно да забравиш
как се държа към мене вечерта!

СОЗИЙ

Е как?

КЛЕАНТИДА

1100 О, значи ти се на наивник правиш.
Нима и ти ще имаш наглостта
да казваш, че не си тук снощи бил?

СОЗИЙ

Напротив, аз бих потвърдил
обратното и с теб ще бъда прям:
1105 добре си спомням, че бях доста вино пил,

а след това какво съм правил — туй не знам.

КЛЕАНТИДА

В пиянството ли ти ще търсиш извинение?

СОЗИЙ

О, не! Но имам днес към теб молба голяма:
повярвай ми, че бях в такова положение,
1110 че спомени за станалото нямам,
но може после да почувствам съжаление.

КЛЕАНТИДА

А, ти съвсем забравил си, изглежда,
как вчера се държа към мен?

СОЗИЙ

Не помня нищо, но... пък храня в теб надежда
1115 да ми го спомниш — аз съм честен и почтен,
и щом съм съгрешил, глава виновно свеждам.

КЛЕАНТИДА

Не помниш! Щом като Амфитрион пристигна,
помислих, че и ти ще дойдеш в този ден
и дълго снощи аз те чаках, без да мигна,
1120 а ти към мен бе толкова студен,
че даже не можах да те целуна, щото
наместо устни ти поднесе си ухото!

СОЗИЙ

Добре!

КЛЕАНТИДА

Как тъй добре?

СОЗИЙ

Сега ще ти обадя
защо към теб така съм се държал:

1125 страхувах се (бях много чесън ял),
че от дъха ми ще ти се догади.

КЛЕАНТИДА

Гальовни думички зашепнах ти... Но глух
и ням май беше ти — досущ като дръвник;
Аз питах се дали не беше без език,
1130 щом нежна думичка от теб не чух.

СОЗИЙ

Я виж ти!

КЛЕАНТИДА

А пък аз обсипах те с горещи
милувки, но, уви, излъгах се, защото
ти беше като лед. Нима ще отречеш ти,
че не поиска с мен да легнеш във леглото?
1135 Нали приключват там съпружеските срещи.

СОЗИЙ

И аз не легнах с теб?

КЛЕАНТИДА

Не, пъзльо!

СОЗИЙ

Вероятно...

КЛЕАНТИДА

Измамнико, ти точно тъй направи,
а за жената туй е страшно неприятно,
но вместо грешката си да поправиш,
1140 ти предпочете да ме изоставиш,
като ме нагруби и път пое обратно.

СОЗИЙ

Чудесно!

КЛЕАНТИДА

Ах, защо, подлецо своеволен,
ми се присмиваш след туй тежко унижение?

СОЗИЙ

Защото съм от себе си доволен.

КЛЕАНТИДА

1145 Така ли един мъж изказва съжаление?

СОЗИЙ

Тоз път най-мъдър бях — без никакво съмнение!

КЛЕАНТИДА

Не, ти не съжали за своя номер долен
и грейна твоя лик в победно озарение!

СОЗИЙ

Спокойно, Бога ми! Усещам аз отрада
1150 в душата и затуй изглеждам тъй щастлив.
Показах се и днес коректен, предвидлив,
а не че в случая на теб така се пада.

КЛЕАНТИДА

Изменнико, май вземаш ме на смях?

СОЗИЙ

О, не! Чистосърдечно ти говоря.
1155 В началото изпитвах малко страх,
но след като те чух, успях да го преборя.
Признавам си, че се боях.
Със тебе глупост да не сторя.

КЛЕАНТИДА

Боял си се! Защо? Кажи, че не разбрах.

СОЗИЙ

1160 Според медиците, когато е препил,
мъжът не трябва със жена си да преспива,
че ако след това отрок би се родил,
ще е недъгав той и няма да го бива.
Затуй сърцето си със лед бях заредил
1165 и не разбрах защо показва се ревнива.

КЛЕАНТИДА

Не давам пет пари за тез медици долни —
я нека да вървят със своите съвети
при тез, които истински са болни,
и да не си навират носовете
1170 сред читави и здрави хора!
За страстите ни грижа те да нямат,
за връзките интимни да не спорят,
че хитрината им не е чак тъй голяма,
та да си мислят чрез измама
1175 от всички нас наивници да сторят!

СОЗИЙ

По-кратко!

КЛЕАНТИДА

Не, това добро не предвещава.
Тез мисли се въртят на лудия в главата,
Въпроси свестният човек не си задава
за виното или за времето, когато
съпружеския дълг си изпълнява.
1180 Медиците от разум са лишени...

СОЗИЙ

Не ги упреквай! Те по принцип са почтени!

КЛЕАНТИДА

Напротив, ти грешиш, че кратката я караш,
не хваща място твойто извинение.

Във всеки случай аз ще търся отмъщение,
1185 че в подигравките си нямаш мяра,
че с думи върху мен куп удари стовари.
Щом от сърцето ти получих разрешение,
ще се възползвам от това си положение.

СОЗИЙ

Какво?

КЛЕАНТИДА

Нали ти сам призна, че би приел
1190 да тръгна с друг? Защо така да не постъпя?

СОЗИЙ

А, не! Отричам се... Това е тъпо.
И себе си, и тебе съм подвел.
По този път не тръгвай, скъпа!

КЛЕАНТИДА

Защо ли, ако моят ум склони,
1195 да не опитам аз поне веднъж?

СОЗИЙ

Я замълчи. Към нас върви доволен мъж —
Амфитрион е. Погледни.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Юпитер, Клеантида, Созий

ЮПИТЕР

Аз идвам да успокоя Алкмена
1200 и горестта ѝ да разсея,
да съживя страстта в душата си пленена
и удоволствие да изживея.
Алкмена горе ли се настани?

КЛЕАНТИДА

1205 Да, но тревога стяга ѝ душата,
тя предпочита самотата
и каза да стоя от нея настрани.

ЮПИТЕР

Не зная за кого е таз забрана,
ала не може тя да е за мен.

КЛЕАНТИДА

1210 От неговата яростна закана
изглежда няма помен в този момент.

ПЕТА СЦЕНА

Клеантида, Созий

СОЗИЙ

Е, Клеантида, виж как ласкаво мъжът
държи се, след като е минала кавгата.

КЛЕАНТИДА

Аз виждам, че ако жените се решат,
1215 по дяволите те мъжете си ще пратят.
И най-добрият мъж лула тютюн не струва!

СОЗИЙ

Говорите тъй, щом от гняв се затресете,
но всичките жени ще негодуват,
щом дяволите вземат им мъжете.

КЛЕАНТИДА

Така ли?

СОЗИЙ

1220 Да. Но виж, че идват, аз ги чувам.

ШЕСТА СЦЕНА

Юпитер, Алкмена, Клеантида, Созий

ЮПИТЕР

О, ти ме хвърляш в отчаяние,
Алкмена, моля ти се, престани!

АЛКМЕНА

Не, ти ми мъка причини
и аз ще се държа от теб на разстояние.

ЮПИТЕР

Прости ми...

АЛКМЕНА

Махай се!

ЮПИТЕР

Какво?

АЛКМЕНА

Ох, остави ме!

ЮПИТЕР

1225 Тоз плач измъчва ме, тъгата й гнети ме.
Алкмена, нека да...

АЛКМЕНА

Не тръгвай подир мене!

ЮПИТЕР

А ти къде...?

АЛКМЕНА

За теб там пътят забранен е.

ЮПИТЕР

Алкмена, нас съюз ненарушим
ни свързва: тъй държа на красотите ти,
1230 че вечно ще вървя все по следите ти
и нито за момент не ще се разделим!

АЛКМЕНА

Но аз пък винаги от теб ще бягам!

ЮПИТЕР

Нима от мен изпитваш страх?

АЛКМЕНА

И то какъвто ти едва ли предполагаш.
1235 Чудовище във тебе разпознах —
свирепо, яростно, ужасно;
ти тъй си груб и тъй чепат,
че всяка близост с тебе е опасна,
съвместният живот превърна се във ад.
1240 На толкова тормоз подлагаш ми сърцето,
че аз едва ли ще открия под небето
тъй гибелно, тъй страшно нещо,
което и от теб да бъде по-зловещо!

ЮПИТЕР

Във твоите слова, уви, тъга намира.

АЛКМЕНА

1245 А в моето сърце по-тежка е тя даже —
дотогава, че то днес думи не намира
неволята си да изкаже.

ЮПИТЕР

Алкмена, моят плам какво ти причини?

Та ти чудовище ли виждаш в мене?

АЛКМЕНА

1250 И още питаш! Как не се ти посвени?
Душата ми къде от мъка да се дене?

ЮПИТЕР

Дали не можеш глас да понижиш?

АЛКМЕНА

Не искам да те виждам, да те чувам...

ЮПИТЕР

Ти имаш ли сърце, щом тъй се с мен държиш?!

1255 Нали те вчера чух да ми твърдиш,
че нашата любов до гроб ще съществува!

АЛКМЕНА

Не! Всичко свърши. Ти с измислица ужасна
завинаги мечтите ми разби.

Да, ти в оназ любов гореща, нежна, страстна

1260 отвори живи рани и злощастна

направи я — жестоко я уби.

И мястото й бе, уви, заето

от ярост и от гняв неудържим,

безверие обхвана ми сърцето;

1265 то мрази те зарад греха ти непростим

и колкото те е обичало преди,

с триж по-голяма злост ти сам го зареди.

ЮПИТЕР

Та твоята любов тъй слаба ли бе чак,

че да я умори такава дреболия?

1270 Нима от таз шега дотолкова боли я,

че да разтрогнем своя брак?

АЛКМЕНА

Ти именно с това обида ми нанесе
и аз във своя гняв не мога ти прости.
Когато ревността се в любовта намеси,
1275 обидата не ме чак толкова гнети.
Начесто ревността събужда подозрения,
които прекомерно ни увеличат
и ни създават огорчения.
Но щом една душа обича,
1280 все пак надмогва болки и мъчения.
Човешкото сърце, макар и разгневено,
успява да смири една душа, ранена
от него, а пък тя, макар да се терзае,
все пак склонява то да бъде опростено,
1285 защото животворна любовта е.
Един несдържан гняв, от ревност накупял,
в страстта намира извинение
и аз бих проявила снизхождение
към който своя гняв не е бил овладял.
1290 Ала когато някак с лекота
поддаваш се на ярост искрометна
и безпричинно, с явна острота
нанасяш удари на нежността
на таз, която те обича беззаветно,
1295 тоз удар е жесток — зарад жестокостта
той ще остави в мен горчилка дълголетна.

ЮПИТЕР

Алкмена, ти наистина си права:
извърших нещо долно този път
и аз не ще се оправдавам.
1300 Бих искал твоите очи да се сведат
над моето сърце, та то да умолява
за прошка твоето и в мир да затуптят.
Алкмена, според мойто заключение
вината пада на съпруга в мен,
1305 той всъщност има провинение
и няма как да е любовникът винен,

та той не би допуснал прегрешение.
Сърцето му към теб изпитва толкоз нежност,
че ако някога би слабост проявило
1310 или пък просто от небрежност
би твоето сърце ранило,
самият той ще го накаже неизбежно.
Ала съпругът се е отклонил
от своя дълг да те зачита най-почтено
1315 и волности към теб е проявил,
уверен, че това е в брака позволено.
Той грубостите си към теб не е спестявал,
към личността ти действал е престъпно.
Мразì съпруга, той го заслужава
1320 и аз съм склонен да ти го отстъпя.
Върху любовника недей си ти излива
обхваналия те внезапно яд,
за чужд грях него да виниш не бива,
разграничи го от съпруга виноват
1325 и щом държиш да бъдеш справедлива,
недей наказва ти любовника сърцат.

АЛКМЕНА

Със тез измислици, които чух,
ти смяташ да получиш прошка лесно,
но те за моя превъзбуден дух
1330 изобщо не звучат уместно!
С увъртането си ти страшно ме нервира...
Как може във един да виждаш двама!
Такава разлика, каквато ти съзираш,
между любовник и съпруг за мене няма,
1335 те слели са се в своята измама.
И двамата са ми еднакво покорили
съзнанието и в еднакви цветове
във моя поглед са се открили,
защото те едни и същи грехове
1340 са сторили към мен и са ме отвратили.

ЮПИТЕР

Щом справедлив е този твой стремеж
да хвърлиш върху мен вината,
ти в жертва можеш да ме принесеш
на своята жажда за разплата,
1345 ти можеш воля да дадеш
на яростта, обзела ти душата,
и мене на тормоз да обречеш.
Изглежда с право ти от мен страниш,
сега разбирам, че където да отида,
1350 с гнева си ще ме проследиш,
защото според теб нанесох ти обида;
към най-омразните мъже ще ме числиш
и ще ме прокълнеш добър ден да не видя.
Засегнах с нещо аз добрите ти очи,
1355 навярно възмутих света и боговете.
Но за да ми платиш за греховете,
на своята омраза стрелите наточи
и ги към мене насочи!
А моето сърце сега те умолява
1360 за прошка и затуй пред тебе коленича
във името на живата жарава
на моята любов, която се обрича
в душата ми до гроб да не изтлява.
Ако сърцето ти, чаровна ми Алкмена,
1365 не иска да приеме таз молба,
тогава да ми бъде покрусата спестена,
а после злата ми съдба
да отведе душата ми смирена
в отвъдното, та там да няма тегоба.
1370 Алкмена, след като съм тъй обезверен,
кажи ми, как могъл бих да живея,
пред твоя чуден чар как да благоговея,
когато знам, че ти изпитваш яд към мен?
За жалост, всеки миг изглежда ми безкраен
1375 и моето сърце тъй страда,
че надали ще може да изтрае.

Да бяха го кълвали лешояди,
по-слаби болки щеше да познае.
Алкмена, щом не бива вече
1380 за своя грях от теб да чакам опрощение,
направо ми кажи да си забия меча
в сърцето — туй ще е най-простото решение!
Във клетото сърце, заслужило тоз жребий,
защото то презря божественото в тебе!
1385 В отвъдното щастлив тогава ще отида,
щом твоя гняв това ще усмири,
и няма да горчи в душата ти обида,
ни спомен от омраза ще гори,
ако се ти за любовта ми сетиш.
Алкмена, туй е мойта воля сетна.

АЛКМЕНА

Ах, колко си жесток!

ЮПИТЕР

1390 Защо спря? Говори!

АЛКМЕНА

Нима очакваш ти от мене добрини,
след като толкоз зло ми причини?

ЮПИТЕР

Ако обидата поражда отвращение, нима фатално тя на любовта вреди?

АЛКМЕНА

1395 Любящото сърце премного огорчение
преглъща, но любимия щади.

ЮПИТЕР

По-малко ни боли, щом любим всеотдайно.

АЛКМЕНА

Млъкни, че бих могла да те презра безкрайно!

ЮПИТЕР

Чак тъй да ме презреш?

АЛКМЕНА

1400

Бих искала, обаче
до днеска не успях, за съжаление,
сърцето си да нагодя така, че
да се стреми към отмъщение.

ЮПИТЕР

Защо да се стремиш на мен да отмъстиш,
1405 когато аз ти своята смърт предлагам?
Щом искаш, до целта ще стигнеш ти веднага.

АЛКМЕНА

Не мразиш ли, как смърт на друг ще причиниш?

ЮПИТЕР

Аз пак бих заживял със теб в любов, когато
смириш си яростта по своя воля
1410 и ме дариш със прошката, която
на колене пред теб бих искал да измоля.
Във крайна сметка днес решаващ ти:
или ме накажи, или пък ми прости!

АЛКМЕНА

Уви, не мога се реши,
1415 но и да можех, ще ми струва скъпо.
Аз исках моят гняв да продължи,
ала сърцето ми отстъпи.
Да кажа, че у мен омразата престава,
ще значи, че аз вече ти прощавам.

ЮПИТЕР

1420 Алкмена, с колко радост бих...

АЛКМЕНА

Млъкни. Горко ми, че пак слабост проявих!

ЮПИТЕР

Ах, Созий, колко съм щастлив!

Иди при моите другари във войската,

от мене поздрав им предай учтив

1425 и тук ги покани — при нас, на веселбата!

Изпращам Созий там, но тука в това време

Меркурий мястото му ще заеме.

СЕДМА СЦЕНА

Клеантида, Созий

СОЗИЙ

Е, Клеантида, виж съпружеско държание!

Я дай по примера им да вървим:

1430 и ние нека да се помирим,
да си обръщаме един на друг внимание!

КЛЕАНТИДА

Не виждам как ще мелим с теб брашно!

СОЗИЙ

Нима не искаш?

КЛЕАНТИДА

Не.

СОЗИЙ

За мен е все едно,
но толкова по-зле за теб!

КЛЕАНТИДА

Защо? Кажи!

СОЗИЙ

1435 Идеята ми вече не важи.
И мене нещо би могло да разгневи...

КЛЕАНТИДА

Невернико, на мен таз грижа остави,
до гуша ми дойде добра да съм... Дано...

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

АМФИТРИОН

Съдбата може би от мене нещо крие,
1440 каквото сторя, все донася ми досада,
едва ли има по-жестока орисия
от таз, която ми се пада.
За жалост, аз не смогвам да открия,
когото търся, но безспир попадам
1445 на тези, от които нямам нужда.
Натрапници безброй, които са ми чужди,
победите ни славни днес празнуват,
и аз не мога да не негодувам.
Ликуват те и ме прегръщат,
1450 а аз се мъча да отмина,
за да отбягна таз ненавистна дружина,
че всеки мой миг тя в мъчение превръща.
Приятелството им убива ме направо,
отвърщам с бегъл жест на техния привет,
1455 а много ми се ще да им отправя
на глас проклетия безчет.
Не радват ме похвалите, честта,
триумфите, добити в бой напрегнат,
щом е душата ми във плен на горестта.
1460 Победите си аз бих пренебрегнал,
ако в сърцето ми пак грейне радостта.
Но ревността ме връща час по час
към перипетии различни
и колкото за тях по-често мисля аз,
1465 по-мътни стават те и по-трагични.
Не се учудвам, че елмазите ги няма —
крадецът ги е взел, запазвайки печата,
но как приел бих туй твърдение чудато,
че снощи съм ги дал аз лично на жена ми?!

1470 Подобни случки се начесто наблюдават
и куп измамници възползват се от тях.
Ала ако чужд мъж тъй прави, че минава
на друга за съпруг, туй е ужасен грях.
Пък и различното се лесно откроява
1475 и няма как една жена да не го види.
За тесалийски чародейства разни
обвеяни с неимоверна слава,
говорят летописци видни,
обаче според мен това са думи празни.
1480 Дали пък по прищявка на съдбата
след подвизите ми в сражения чутовни
ще трябва да повярвам слепешката
в измислиците голословни?
Не, аз ще изясня с жена си таз мистерия,
1485 защото според мене туй химера е,
макар че смисъл здрав тя няма как да търси.
О, небеса, обръщам се към вас
с молба дано сега не бъркам аз,
дано жена ми е изгубила ума си!

ВТОРА СЦЕНА

Меркурий, Амфитрион

МЕРКУРИЙ

1490 Щом любовта не ми доставя радост, цяра
ще търся в друго развлечение
и днес Амфитрион, за свое наслаждение,
от кожата му аз ще го изкарам.

И от това не се изобщо притеснявам...

1495 Та щедър ли да се показвам, Боже?
Аз като бог съм си предразположен
с лукавства да се подвизавам.

АМФИТРИОН

Защо ли е сега затворена вратата?

МЕРКУРИЙ

По-леко! Кой си ти?

АМФИТРИОН

Аз, аз съм.

МЕРКУРИЙ

Но кой аз?

АМФИТРИОН

Я отвори!

МЕРКУРИЙ

1500 Но кой тъй чука в този час
и иска да отворя бързешката?

АМФИТРИОН

Нима не ме познаваш?

МЕРКУРИЙ

Не,
пък и изобщо не желая, знай.

АМФИТРИОН

Тук всичките са полудели май.
1505 Ей, Созий, ти познаваш ме поне!

МЕРКУРИЙ

Да, Созий съм, това е мойто име.
Не може да ме лъже паметта.

АМФИТРИОН

Ти виждаш ли ме?

МЕРКУРИЙ

Да. Ала какво ти има,
та вдигаш толкоз врява сутринта?
1510 Какво те кара тъй да тропаш там?

АМФИТРИОН

Обеснико, и ти да питаш продължаваш?!

МЕРКУРИЙ

Но след като тъй много настояваш
да ти отворя, длъжен съм да знам.

АМФИТРИОН

Подлец! И да не щеш да ми отвориш,
1515 все пак ще вляза и с кривак
добре ще те науча как
е редно с мене да говориш.

МЕРКУРИЙ

Ти значи с крясъците не престана?

Тъй хубаво ще те посрещна ей сега!

АМФИТРИОН

1520 Ах, Господи, каква безочлива закана
и то от моя нагъл, тъп слуга!

МЕРКУРИЙ

Ти поогледа ме достатъчно... Тогаз
защо си вперил в мен очи
и стръв защо във тях личи?

1525 Май ако можеше да хапеш с поглед, аз
бих станал на парчета подир час.

АМФИТРИОН

Безсрамни думи! Чак ме хваща яд,
като говориш тъй, и питам се дали
представяш си какъв ужасен град
1530 от удари по твоя гръб ще завали!

МЕРКУРИЙ

Махни се, драги, докато е рано,
че май без рана ти не ще се отървеш.

АМФИТРИОН

О, нагъл мой слуга, сега ще разбереш
как господарят ти ще срещне таз закана!

МЕРКУРИЙ

Ти — моят господар?

АМФИТРИОН

1535 И още се съмняваш?!

МЕРКУРИЙ

На мен Амфитрион е само господар.

АМФИТРИОН

Ти, освен мен, кой друг Амфитрион
познаваш?

МЕРКУРИЙ

Не зная друг...

АМФИТРИОН

Тогаз?

МЕРКУРИЙ

Кажи, при кой кръчмар
си ходил и нима не забеляза,
1540 че виното ти е главата завъртяло?

АМФИТРИОН

Ах, Боже мой!

МЕРКУРИЙ

С какъв вид вино се нарязва?

АМФИТРИОН

Млъкни!

МЕРКУРИЙ

Червено ли бе то, или бе бяло?

АМФИТРИОН

Ха бой, де!

МЕРКУРИЙ

Новото те бие във главата,
ако с вода не е то разрежено.

АМФИТРИОН

1545 Ах, как ще ти изтръгна езика от устата!

МЕРКУРИЙ

Чуй, драги, вслушай се във мене
и си тръгни, преди да се влошат нещата,
че аз на виното дължимото отдавам.

Пък и Амфитрион да си се забавлява!

АМФИТРИОН

Нима е вътре?

МЕРКУРИЙ

1550 Да. Участва в тежък бой
и след като спечели гръмка слава,
с красивата Алкмена днес е той
и се на хубостта ѝ наслаждава.
Изпърво имаха любовна разправия,
1555 но се разбраха и сега са във екстаз.
Внимавай да не вдигнеш тупурдия
и с туй да им попречиш, че тогаз
Амфитрион ще те направи на пихтия.

ТРЕТА СЦЕНА

АМФИТРИОН

Той сякаш нож заби във моите гърди
1560 и във духа ми внесе смут небивал!
Ако е вярно туй, което ми твърди,
честта и любовта на вятъра отиват!
Разсъдъкът ми днес затормозен се мае:
да търси ли как фактите стоят,
1565 да скрие ли или да си признае,
че за позор и срам ми е домът?!
Не, таз обида не допуска двоумение —
какво да съхраня, щом съм с отнета чест?!
Един въпрос стои пред мене днес —
1570 как да постигна отмъщение?!

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Созий, Навкрат, Полид, Амфитрион

СОЗИЙ

Аз всичко нужно сторих, господине,
и двама господа ви тук доведох.

АМФИТРИОН

Така ли?

СОЗИЙ

Да.

АМФИТРИОН

Изменнико безчинен!

СОЗИЙ

Какво ви е?

АМФИТРИОН

Сега ще разбереш, говедо!

СОЗИЙ

Но, господине...

АМФИТРИОН

1575 Твар нахална, своенравна!

СОЗИЙ

Ей господа, елате незабавно!

НАВКРАТ

Но моля, спрете!

СОЗИЙ

Аз... в какво съм виноват?

АМФИТРИОН

Сега ще се отприщи моят яд!
Как още позволяваш си да питаш?!

СОЗИЙ

1580 Изпърво е съдът, а след това въжето.

НАВКРАТ

В какво е съгрешил, ах, моля ви, кажете?

СОЗИЙ

Любезни господа, на вас разчитам!

АМФИТРИОН

Но как?! Та той навънка ме остави,
вратата под носа ми с ключ затвори,
1585 язвителна закана ми отправи
и груби ругатни ми наговори!
Негодник!

СОЗИЙ

Как загазих!

НАВКРАТ

Яда си укротете!

СОЗИЙ

Но, господа...

ПОЛИД

Какво?

СОЗИЙ

Нали наби ме той!

АМФИТРИОН

Не, всъщност, но все пак се съгласете,
че трябва да плати за ругатните с бой!

СОЗИЙ

1590 За ругатни изобщо аз не знам.
Нали ми наредихте да намеря
тез господи, привет от вас да им предам
и тук да ги поканя на вечеря?

НАВКРАТ

Да, той наистина намери ни във стана
1595 и ни предаде вашата покана.

АМФИТРИОН

Повеля от кого получи ти?

СОЗИЙ

От вас.

АМФИТРИОН

Кога?

СОЗИЙ

Когато бяхте се сдобрили
с Алкмена и яда си бяхте потушили,
та си говорехте с любезен глас.

АМФИТРИОН

1600 Тук всеки миг и всяка крачка, Боже,
все по-големи мъки ми докарват!
При тази безизходица кой може
да ми даде съвет в какво да вярвам?!

НАВКРАТ

От разказа на Созий става ясно,
1605 че тук се случва нещо чудновато;
наместо ти да се гневиш ужасно,
опитай да си изясниш нещата.

АМФИТРИОН

На помощта ви се надявам,
щом Бог изпрати ви при мен.
1610 При таз мистерия какво тук всъщност става,
умът ми няма ли да бъде просветлен?
Държа да вникна в неизвестността,
че тя тревожи ме по-силно от смъртта.

ПЕТА СЦЕНА

Юпитер, Амфитрион, Навкрат, Полид, Созий

ЮПИТЕР

Кой чука тъй, че чак да сляза ме принуди?

1615 Нали друг господар освен мен тука няма?

АМФИТРИОН

Но кой стои пред мен?

НАВКРАТ

Та кой не би се чудил,
щом вижда не един Амфитрион, а двама!

АМФИТРИОН

Душата ми се вледени,
надеждата, уви, бе толкова далече;
1620 ала съдбата ми все пак се изясни
и истината блесна вече!

НАВКРАТ

Във двамата все по се вглеждам аз
и смея да твърдя, че са напълно сходни.

СОЗИЙ

Но истинският — ето го пред вас,
1625 а другият — той е измамник и негодник!

ПОЛИД

Но приликата е такава,
че съм направо поразен!

АМФИТРИОН

Достатъчно ме е подлецът разигравал —
туй чудо чака моя меч кален!

НАВКРАТ

О, не!

АМФИТРИОН

Пуснете ме!

НАВКРАТ

1630

Какво с тоз меч целите?

АМФИТРИОН

Да заплатя на тоз коварен гад.

ЮПИТЕР

Не бива толкоз да се горещите,
че ако се поддавате на яд,
туй значи, че сте сбъркали конците.

СОЗИЙ

1635 Той е измамникът — чрез талисман чудат
представя се под външност чужда.

АМФИТРИОН

Ти хулиш ме така, защото имаш нужда
с кривак да си получиш своя дял!

СОЗИЙ

Но моят господар страх няма от лъжците
1640 и произвола ви не би търпял!

АМФИТРИОН

Пуснете ме да свърша със този фанфарон,
обидата с кръвта му да измия!

НАВКРАТ

Не ще се съгласим сега Амфитрион
да води бой със себе си самия!

АМФИТРИОН

1645 Та ще търпите ли честта ми да петнят?!
Приятелите ми подлеца защитават —
не само че не щат за мен да отмъстят,
но даже против мен застават!

НАВКРАТ

Та трудността пред нас е толкова голяма,
1650 че никак не е лесно да решим.
Когато не един Амфитрион, а двама
тук виждаме, кого да защитим?
Ако загриженост към вас днес проявим,
достатъчна ли ще е тя,
1655 след като знаем как чрез подвиг несравним
си проявихте в бой при Тива храбростта?
И в другия личи подобно изражение,
но кой от тях ще е героят несъмнен?
Допускаме едно-единствено решение —
1660 измамникът да бъде поразен.
Но приликата ви ни страшно затруднява
и ако таз неяснота остава,
ще бъде рискът прекален.
Та затова е нужно според мене
1665 подлеца да открием и тогава,
щом целият въпрос напълно изяснен е,
да слушаме какво дългът ни повелява.

ЮПИТЕР

Да, прав сте. Кой от вас не би се двоумил,
щом приликата ни е толкоз очевидна?
1670 Туи колебание за мен не е обидно
и затова не бих ви в нищо обвинил.
Окото разлика така и не намира
и няма как човек да не сгреши.

Защо ръката ми меч трябва да държи,
1675 какъв е смисълът да се нервирам?
Мистерията с меч не може се реши
и аз на нещо по-надеждно се опирам.
Ако Амфитрион е той или пък аз,
но приликата ни не буди спор,
1680 ще се захвана с тоз проблем тозчас:
ще се представя тъй пред строгия ви взор
и всичко ще ви стане толкоз ясно,
че ще се види той натясно
и мойта кръв не ще постави под съмнение,
1685 не ще изкаже възражение.
Свидетел ще са ми тиванците — пред тях
самата истина ще можем да покажем,
а в нея има фактор толкоз важен,
че без смущение и страх
1690 ще го разкрия днес на всички пред очите.
От мен Алкмена чака обяснение,
честта ѝ е обект на унижение
и аз съм длъжен да оборя клеветите.
Обичам я — затуй е мое задължение
1695 да призова на Тива първенците
и да ви дам пред тях подробно разяснение.
Но докато тез вождове отбрани
пристигнат, моля ви, бъдете
така добри да зачетете
1700 софрата — Созий тук ви най-любезно кани.

СОЗИЙ

С тез думи, господа, така той увеща ни,
че аз благодаря му със поклон.
Същинският Амфитрион
е този, който на вечеря кани!

АМФИТРИОН

1705 О, небеса, защо така ме унизяват?!
Нима обречен съм в яда си да изстрадам,

подобно грешник, пратен в ада,
това, което тоз измамник ни внушава,
и моята ръка бездейна да остава?

НАВКРАТ

1710 Излишно е да си терзаете душата,
изчакайте да се доизяснят нещата,
за да надмогнете тоз гняв.
Не знам цели ли той да ви измами,
но, както повелява съвестта ми,
1715 ще кажа, че изглежда прав.

АМФИТРИОН

Другари сте ми уж, а хвалите подлеца,
а в Тива верните приятели стоят;
аз ще се свържа с тях и те ще подкрепят
на моя тъй естествен гняв живеца!

ЮПИТЕР

1720 Добре. Така и те ще разберат
кой е виновникът за спора.

АМФИТРИОН

Хитрецо, ти не ще избегнеш от позора
и те от мойта мъст не ще те отърват!

ЮПИТЕР

На тез обиди неуместни
1725 не чакайте ответ, защото може
единствено с две думи свестни
нелепият ви гняв да бъде уталожен.

АМФИТРИОН

Дори Небето теб не може те спаси,
ще те преследвам — чак във пъкъла ще влезна!

ЮПИТЕР

1730 Недей се залудо коси,
оттук аз няма да изчезна.

АМФИТРИОН

Ще ида да сбера аз своите другари,
подкрепящи гнева ми справедлив,
и щом се върна с тях, ще му ударим
1735 такъв бой, че не ще остане жив!

ЮПИТЕР

С любезностите стига! Приканвам ви учтиво
да влезем бързо във дома.

НАВКРАТ

Тук всичко според мен е толкоз причудливо,
че хич не ми се то побира във ума.

СОЗИЙ

1740 Я стига, господа, със тези препирни
и нека на софра зората срещнем с радост.
Сега на мен честта се пада
да ви предложи новини
за славни, героични дни,
1745 пък и по хубави софри си падам!

ШЕСТА СЦЕНА

Меркурий, Созий

МЕРКУРИЙ

Защо ти, лакомнико, пак
безсрамно пъхаш тук носа си?

СОЗИЙ

По-кратко, де!

МЕРКУРИЙ

Прекрачиш ли тоз праг,
ще сетиш сто тояги по гърба си.

СОЗИЙ

1750 Аз, щедрият, добрият Созий,
си казвам: „Сдържай се, макар и куражлия!
Че щом си Созий, си и този,
когото не върви да биеш ти самият.“

МЕРКУРИЙ

Кажи ми, кой ти даде разрешение
1755 туй име да си присвоиш?
Предупредих те, че ще си платиш
със сто тояги, щом отхвърляш мойто мнение.

СОЗИЙ

Защо и двамата с едно и също име
да не слугуваме на своя господар?
1760 С туй име мен ме знае млад и стар.
Тъй, както теб, така и мен боли ме,
че помежду ни спорът нерешим е.
Но пък Амфитрионовците нека

един пред друг от ревност да умират,
1765 а Созиевците довека
да си живеят в мир и да не се презират!

МЕРКУРИЙ

Ти няма ли да спреш със този свой инат?
Туй име само аз ще нося във страната!...

СОЗИЙ

Я да приемем, че по воля на съдбата
1770 си моят първороден брат.

МЕРКУРИЙ

Но братът би могъл да пречи. Аз поне
държа да съм самин... Разбра ли вече?

СОЗИЙ

Ах, колко си суров и безсърдечен!
Не може ли да съм пък твоя сянка?

МЕРКУРИЙ

Не!

СОЗИЙ

1775 Защо не се смили душата ти над мен?
Ако ти проявиш човечност,
от мен ще си доволен вечно
и като сянка аз ще съм ти подчинен.

МЕРКУРИЙ

Не се допуска милост в този случай.
1780 В дома опитай да проникнеш
и сто тояги ти ще си получиш!

СОЗИЙ

О, клети Созий, можеш ли да свикнеш
с такава безнадеждна участ?

МЕРКУРИЙ

Забрави ли, че бях ти забранил изрично
1785 с туй име да се назоваваш?

СОЗИЙ

Но аз не се обръщам лично
към себе си: сега друг Созий споменавам,
мой стар роднина — той
по време на обяд изгонен беше с бой.
1790 Не зная нищо по-трагично.

МЕРКУРИЙ

Внимавай, че във лудост пак изпадаш
и неизбежно ще пострадаш!

СОЗИЙ

Надменен кучи син, по-смел да бях,
от мене ти би ял такъв пердах!

МЕРКУРИЙ

Какво чух?

СОЗИЙ

Нищо.

МЕРКУРИЙ

1795 Пак посмей да ми го кажеш...

СОЗИЙ

И зъб не съм обелил даже.

МЕРКУРИЙ

„Надменен кучи син“ — съвсем добре го чух.
Не си мисли, че като пън
безчувствен съм и глух!

СОЗИЙ

1800 Изглежда папагал е изкрещял насън.

МЕРКУРИЙ

Е, хайде, сбогом... Щом те засърби гърбът,
ще ме намериш лесно ти тъдява.

СОЗИЙ

О, небеса, как тежък е мигът,
във който ме от ядене лишават!

1805 Ще трябва, изтерзан, да следвам туй, което
съдбата ми вмени чрез своя сляп закон.

Със клетия Амфитрион
в съюз свържи се, Созий клетки,
в съюз, макар и незавиден.

1810 Я гледай — той насам с другарите си иде!

СЕДМА СЦЕНА

Амфитрион, Аргатифонтид, Позикъл, Созий

АМФИТРИОН

По-бавно, господа. Назад изостанете.
Ход можете да ускорите чак
когато аз реша да ви направя знак.

ПОЗИКЪЛ

Злодей ви е ранил в душата с удар точен.

АМФИТРИОН

1815 Да, този удар е фатален,
защото е във мойта чест насочен
и в пламъка, в сърцето ми запален.

ПОЗИКЪЛ

Щом приликата е чак толкоз очевидна,
Алкмена, без да има провинение...

АМФИТРИОН

1820 Но грешката тук става престъпление!
Невинността, дори грехът при съпротива
да е допуснат, без вина загива.
Тез грешки жегват ни в чувствителни места
и ако разумът за тях прощава,
1825 не ще простят сърцето и честта,
кой както ще да ги представя!

АРГАТИФОНТИД

За бъркотията не мисля аз дори,
за мен компромисът е унижение
и не приемам мирно разрешение —

1830 туй дейният човек не ще го одобри!

Ако приятел мой за помощ ме помоли,
ще трябва всичко нужно да направя,
аз, Аргатифонтид! Защо ли
да слушам как врагът го злепоставя?

1835 Така не бих могъл да защита честта му,
ще трябва да преследвам отмъщение.

Във спорове човек прахосва сили само,
а в случай на съдбовно стълкновение —
мой дълг е да го кажа прямо —

1840 чрез меч постига се най-сигурно решение.

Приатели, каквото и да стане,
днес Аргатифонтид на всичко е решен:
дано обесникът да не умре отрано,
та аз да го понижа с меч кален

1845 и тъй Амфитрион да бъде отмъстен.

АМФИТРИОН

Е, хайде!

СОЗИЙ

Чакам, господарю мой,
на колене пред вас присъда справедлива.
Не ме жалете хич, смелете ме от бой,
убийте ме, че аз не бива

1850 сред живите да съм, ако не заслужавам!

Не ви виня, не се и оправдавам.

АМФИТРИОН

Стани. Какво ти е?

СОЗИЙ

Изгонен бях.

Аз предполагам, че като остана там,
ще мога да обядвам редом с тях,
1855 и не допусках, че бой само щях да ям.
Но другият ми аз, тоз, който е слуга

на другия ви вас, тогаз
пред всички вдигна страшна олелия
и мене ме раз-Созиха, а вас
1860 ви раз-Амфитриониха — сега
и двамата сме със еднаква орисия.

АМФИТРИОН

Последвай ме.

СОЗИЙ

Дали не идва друг след нас?

ОСМА СЦЕНА

Клеантида, Навкрат, Полид, Созий, Амфитрион, Аргатифонтид, Позикъл

КЛЕАНТИДА

О, Боже!

АМФИТРИОН

От кого изпитваш страх?
Нима видът ми страховит е?

КЛЕАНТИДА

1865 Пред мене сте сега, а горе ви видях
току-що.

НАВКРАТ

Но защо се тъй безпокоите?
Той тук е и ще се опита
да ни разкаже как се случиха нещата
и да ни вдъхне мир в душата.

ДЕВЕТА СЦЕНА

Меркурий, Клеантида, Навкрат, Полид, Созий, Амфитрион, Аргантифонтид, Позикъл

МЕРКУРИЙ

1870 След малко, господа, ще се покаже тук
един всесилен бог, на боговете цар;
Алкмена го прие досущ като съпруг,
защото той доби любим на нея чар.
А аз, Меркурий, го дотука придружих
1875 и тъй като не знаех що да правя,
под образа на Созий се явих
и го натупах здраво.
Но за утеха бих му казал: „Бих те днес
със мисълта, че бой от бог е висша чест.“

СОЗИЙ

1880 Всевишни боже, господарю мой,
аз можех без честта на вашата тояга.

МЕРКУРИЙ

Съгласен съм сега да си е Созий той,
че грозният му лик не ми приляга
и затова отлитам към небето,
1885 с амброзия да си почистя там лицето.

Отлита в небесата.

СОЗИЙ

Ти върху мен изля със бой тъй своя яд,
че никога дано не стъпиш пак тъдява!
Сега съм убеден, че няма в тоя свят
бог като теб — по-черен и от дявол!

ДЕСЕТА СЦЕНА

Юпитер, Клеантида, Навкрат, Полид, Созий, Амфитрион, Аргантифонтид, Позикъл.

ЮПИТЕР, върху облак

1890 Амфитрионе, виж тоз, който изигра те —
под твоите черти се Юпитер явява,
под тях ти май го вече разпознаваш
и толкоз ясни стават ти нещата,
че ти ще можеш пак да се надяваш
1895 да имаш мир и радост във душата.
Днес цялата земя ми името зачита —
то всеки шум и крясък заглушава.
Делбата с Юпитер е винаги честита,
достойнството ти тя не подкопава,
1900 напротив, носи ти доволство и прослава.
Туй, че съперник твой е царят на небето,
не е причина ти жена си да ругаеш.
Макар и да съм бог, какво пък, нека знаеш,
че аз изпитвам ревност във сърцето.
1905 Алкмена твоя е и твоя плам споделя
и аз не можех друго да направя,
за да се доближа до нейната постеля,
освен за неин мъж да се представя.
Аз, Юпитер, макар с безсмъртие обвеян,
1910 не мога да твърдя, че съм я покорил.
Туй, що получил съм от нея,
тя всъщност го дари на теб — на своя мил.

СОЗИЙ

Ах, как представя той във розово нещата!

ЮПИТЕР

От своята покруса ти излез,

1915 опитай се да се отърсиш от тъгата —
тук син ще се роди на име Херкулес
и с подвизите си света ще възхити.
Със хиляди блага ще го дари Фортуна
и всички ще узнаят, че и ти
1920 чрез мен от нея си целунат.
И всички ще изпитват завист,
а ти ще можеш да се славиш
с туй, че надежди на света си дал.
Престъпно би било в това да се съмняваш...
1925 И ако Юпитер е с нещо повлиял,
то е, защото тъй Съдбата повелява.

Той отлита в небесата.

НАВКРАТ

Така съм възхитен от жеста на Съдбата...

СОЗИЙ

Я чуйте, господа, от мен един съвет —
недейте се унася слепешката
1930 по благодарности безчет:
понякога това е вредно даже.
Която и страна похвали да изкаже,
от думите голяма полза няма.
Бог Юпитер на нас направи чест голяма
1935 с това, че тук велик човек ще се роди.
Чрез него по-добър светът ще стане,
над хиляди съдби той бди неустрашим,
та всеки сам дома си да реди.
Със празнодумството ще трябва да престанем,
1940 а добрините му достойно да ценим.
Във крайна сметка най-добре ще сторим,
ако за хорските заплетени истории
благоразумно си мълчим.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.